

Causaliteit (oorzakelijkheid) – een overzicht

kauzativita = sémanticko-gramatická kategorie zahrnující prostředky týkající se vyvolání, způsobení něčeho, popř. přinucení někoho k něčemu

(Čermák, F., Jazyk a jazykověda, Karolinum 2004)

kauzativa / causatieve werkwoorden / causatieve constructies = semantische categorie van werkwoorden / werkwoordelijke constructies

<i>kácet</i>	<i>vellen</i>
<i>zabít</i>	<i>doden</i>
<i>krmit</i>	<i>voeren</i>
<i>rozjet</i>	<i>op vaart zetten</i>

zitten – zetten
liggen – leggen
hangen – hangen

<i>koken</i>	<i>Jan kookt rijst – Het water kookt</i>
<i>smelten</i>	<i>Je moet de boter eerst smelten – De boter is door de hitte gesmolten</i>

Verschillen tussen *doen* en *laten*

(Verhagen, A. - Kemmer, S., Interactie en Oorzakelijkheid. Een cognitieve benadering van Causatief-constructies in het Nederlands, in: Gramma/TTT, tijdschrift voor taalkunde, jaargang 1, 1992, 1, 1-20)

laten = indirecte veroorzaking van een gebeuren

- een of andere ándere kracht is meer direct in de productie van een bepaald resultaat betrokken dan de activiteit die van de agens uitgaat:

A. De psychiater liet mij aan mijn moeder denken

doen = directe veroorzaking van een gebeuren

- er is geen intermediaire kracht waarvan de aan- of afwezigheid het optreden van dat resultaat zou kunnen verhinderen:

B. De psychiater deed mij aan mijn moeder denken

Zin A = interactie tussen twee mensen, zin B = geen interactie

Essentieel voor interactie is communicatie, d.w.z. wederzijdse beïnvloeding van cognitieve toestanden.

C. De seargant liet ons door de modder kruipen.

Interactie: de seargant produceert een taaluiting die wij als een bevel interpreteren (cognitieve activiteit) en eraan gehoorzamen.

Het gebruik van *laten* houdt in dat de spreker impliceert dat de activiteit van het object „ertoe doet“, dat hij/zij ook anders had kunnen doen.

Het gebruik van *doen* houdt geen cognitieve activiteit van het object in en het resultaat van de handeling is onvermijdelijk.